

Familjen Aldén på Valö – en släktkedja på 300 år

Detta är fortsättning på artikeln *Magasinen på Valö* i nr 96. Den slutar, när Gustaf Aldén från Gårvik på Valös östra sida gifte sig med Carolina Christiansson. Bakom honom finns en lång släktkedja av folk som bott, fiskat och arbetat på Valö i 300 år. Det är förfäder i rakt nedstigande led till nu levande ättlingar.

Epoken Christiansson tog slut 1898, då både ansjovisfabrikören *Olof Christiansson* (1824-1898) och hustrun *Eva Johansdotter* (1828-1898) dog det året. Christianssons var ju utsocknes från Askum. Deras tid var väl egentligen öns storhetstid under sillruschen. Men redan hade en ny släkt tagit över, när *Gustaf Andreasson Aldén* (1858-1945) gifte sig 1891 med dottern *Carolina Christiansson* (1857-1904). Han övertog hus och magasin efter sin svärfar och band ihop familjen Christianssons tid med sin egen släkt, som hade gamla rötter från 1700-talet på ön.

Gustaf Aldén från Gorrvik

Jag repeterar först kort vad jag skrev i nr 96 om trankokeriet från slutet av 1700-talet med hjälp av S.Stubelius´ bok *Kville härads första industri* (1961). Där anges trankokerier runt Fjällbacka bl.a: Rännan, Svarte Häller, Källvik, Varvet, Mörhult, Valös (västra sidan, där det sedan var ansjovisfabrik m.m.) Fläskö, Gåsö och ev. Hjerterö där dock inga dokument finns. Stubelius har naturligtvis noga studerat varje plats för trankokeri, fastän det inte nämns. Han säger: *Detta trankokeri har säkerligen legat i den mitt emot Hjärterön belägna bukt, vilken alltsedan varit bebyggd.* Detta är alltså vid södra Valöbukten, enl en karta, ritad av *Gösta Sandersson*, som var sommarboende på *Hästudden*. Bukten norr om udden med *Flageberget* kallas där *Norra Valöbukten*.

Jag har ytterligare sett i en ny utförligare redovisning av alla trankokerier i hela Bohuslän, *Skärgårdsverken* (1999), av bohusforskaren fil dr *Johan Pettersson*. Också han nämner bara ett trankokeri på Valö utan att alls ange, var på ön det legat. Av Gunnel Aldén har jag fått uppgiften, att grumsedammen fanns vid nuvarande ägaren Arild Hansens nya "strand" och alltså även trankokeriet. Gösta Sandersson har ritat ut noggranna kartor såväl över husen på västra sidan som över Gorrvik. Grumsedammen placeras just där vid Hansens brygga. Så långt gäller det Valös västsida

Men jag fann att Stubelius i sin tidigare bok från 1940 *Fjällbacka. Skärgården* också nämner, att det funnits tre trankokerier på Valö , ett i Gorrvik och två i Valöbukten.

Namnet Gorrvik talar för sig själv. Leandersson kallades "Gorrviken"

Genom Gustaf Aldéns härstamning från *Gårvik* på östra sidan av Valö tar jag åter upp det namnet. Det skrivs också felaktigt *Gårdvik* t o m i församlingsboken. *Gårvik* och *Gårdvik* är en försköning av ordet. Det har uttalats *Görvig* och måste syfta på en grumsedamm. Till min glädje ser jag att det på Ekonomisk karta från 1930-talet står *Gorrvik*, ett namn som talar för sig själv, tycker jag. I *Ortnamnen för Kville härad* sägs visserligen att ordet *gorr* betyder smuts och att viken är mycket dyg, men trankokeri nämns inte. Namnet *Gårvik* förekommer på flera ställen t ex i Foss socken vid Gullmarsfjorden där J. Pettersson anger ett trankokeri. Jag fick höra att det fanns en person som kallades *Gorrviken* och tog det som ett ytterligare bevis, om man så vill, på att ett kokeri har legat också vid *Gårvik*. Gamla namn skall man ta på allvar. De har något att berätta.

Men finns spår i stranden av en grumsedamm här? Den kan ju vara utplånad på senare tid av bryggor och liknande? Några pappersdokument om *Gorrvik* tycks *Stubelius* och *Pettersson* dock inte ha funnit.

Epoken Christiansson och Aldén förenas. Gammal släktkedja på ön

Gustaf Aldéns föräldrar hette: *Andreas Gabrielsson* (1812-1860) jordägare på *Gårvik* med gamla rötter på ön, och *Olena Nilsson* (1817-1893) från Tanum.

Genom fadern *Andreas* kommer man tillbaka till *Arngrim Trulsson*, antecknad på ön 1705. Det blir en kedja av nio generationer, som ägt delar av ön, levat av jord och fiske här.

Gustaf Aldén (*Andreasson*) var yngst av fem syskon.

Systemen Johanna blev gift med sjökaptan *Bernhard Hintel* i Fjällbacka, och en bror dotter gift med *Per Larsson* i gården *Flyg*. Som vittnen vid bouppteckningar finner man dessa stabila namn. Se : *Syskonskaran* i slutet.

En lustig sak är, att när folket från *Gorrvik* skulle fara och hälsa på slakten på andra sidan ön, sa de att "vi ska fara till Valö". Västra delen hette faktiskt *Hvalön*. Den östra kallas *Gorrvik* och *Hästudden*

Gustaf i slutet av sillperioden

Som jag skrev om svärföräldrarna hade de ett elegant möblerat högreståndshem. Gustaf och Lina fick troligen överta sin del av detta Svärfadern hade också flera båtar.

Gustaf övertog ansjovisfabriken. Den brann dock 1904 liksom Bruces stora kaptenshus. När Gustaf började var det fortfarande sillperiod, och han kunde fortsätta en tid med sillsaltning och ansjovistillverkning. Han håller sig med eget brevpapper med nog så elegant layout med texten:

Valön & Fjellbacka den 30/7 189 (där man fyller i sista siffran)

Gustaf Aldén

f. d. O Christiansson

Telegrafadress :

Aldén Fjellbacka

Gustaf byggde sig ett eget manhus med sjöbod i slutet av 1890-talet (ägs nu av Arild Hansen)

Familjen fick bara sonen *Olof (Olle)* (1898-1924). Lina dog 1904 när hon med båt var på väg till lasarett i Göteborg, då hon födde ett barn som dog. Gustaf fick leva länge som änklings och hade då en hushållerska, *Lotta (Charlotta) Lejon* (f 1853 i Svenneby.) Gustaf måste finna nya sätt att försörja sig och kallas sen skeppare

Det lilla jordbruket

Utom fisket fanns det lilla jordbruket. Uppe i backen låg också en *ladugård*, ett *fårhus* och en *smedja*. Det fanns då två kor, en kviga, gäss och kalkoner, höns och antagligen en del får. Detta gav ju mjölk, ägg och kött. Gustaf kallas nu för skeppare och ägnar sig också åt frakt av diverse. Ett kvitto från 1918 visar att han har en affär med ett danskt dykeribolag angående bärgning av ett vrak, där han skall få en del av förtjänsten. I ett annat affärsbrev meddelar han att "mitt högsta anbud på järnskrot är 2,5 öre och malmskrot 1,5 öre som det troligen blir stor omkostnad för att få det ombord på sådana ställen".

Brev till sjuk bror i USA. Vacker skarpsill

Gustafs bror *Martin* (f 1849) bodde i ett litet hus uppe i backen, ovanför Gustafs eget stora hus nära bryggan. Han var gift med *Emma* och hade tre barn. Tydligt kunde han inte försörja sig på fisket utan valde att emigrera 1898. Men redan efter en kort tid skrev han tydligt till Gustaf att han var sjuk.

Gustafs brev till Martin har vissa brister. Allt går i ett, så jag har dock satt ut komma för att göra det begripligt. Gustaf hade inte fått mycket skola antagligen. Troligen kunde Martins hustru Emma skriva ännu sämre. Det är ett rörande brev till den äldre brodern där Gustaf har svårt att veta, vad han skall säga till tröst, annat än att hoppas på tillfrisknande, och att Martin kan komma hem och arbeta som stenhuggare. När brevet nådde Martin, var han säkert dödssjuk eller kanske redan död.

Valön & Fjellbacka den 16 sept 1899

Gustaf svarar: "som jag hör du har varit sjuk så längen, det var beklagligt att komma så långt från åss, vi alla lefva got så vida, men det var värre för dig som är ensammen, nu håppas vi

att du är nogorlunda frisk, så du kan arbeta.... Det är väl ej got att koma hem för dig fast här är ej mycke att göra...

jag får tala om att Per på Kalfön fick 42 fjärdingar vacker skarpsill som jag köpte idag och betalade 3,50 för, så di påstår att det skall bli stor sill i år, men hur det går vet ej någon, di får bra utanför Måsekär med Drefgarn, ja hur går det kan du komma hem till Emma”

Så berättar han om Martins barn: Oskar 13 år, Erik 11 år, Elsa, 8 år, Elsa är där just nu hos farbror Gustaf och passar sin lille 1-årige kusin, Olof , här kallad Olle.

”Elsa hon ä här hoss mig och är doktig me pojken och växer och är stor, så di har roligt di två, och Oskar och Erik är äfven dokti.”

Så övergår han till ekonomin och antyder (underförstått) att han inte har råd att betala hemresa för Martin.

Det är inte got för Emma och äfven inte för mig, om jag bara Kunde så skulle jag gärna göra men som det är den värsta tiden för mig med pengar, vi får göra så got vi kan --- här är nog arbete, Tobiasson i Fjellbacka, han arbetar värre nu med stenhuggeri, så här är en båt i veckan. – Kan du komma hem så får du försöka och inte liga der nere och blifva förderfva” Jag kan hälsa så got från alla på Gårdvik men först är du hälsad från mig och Lina Ellsa Beder hälsa sin pappa. Din Broder Gustaf samt lille Olle”

Martin kom inte hem..

Brevet förmedlar en liten glimt av vardagsliv med trygga och lekande barn och funderingar om storsill. Men kanske var Martin dödsjuk eller redan död då brevet kom fram. Snart kom dödsbud till ön. Han dog i USA 22 okt 1899

Tillgångar var 1 Ko och en stor skuld på 1.352 kr bl a till Hypoteksföreningen 270.-till bröderna: Isak 124.- och Gustaf 250.-

Olle Aldén hade mekanisk verkstad

Gustafs och Carolinas ende son, *Olle Aldén* (1898-1924), var fiskhandlare och mekaniker. Om Olles korta tid på ön har sonen *Karl-Olle* och sonen Gunnars son, *Björn Aldén*, berättat vad de hört om honom.

Olle hade en mekanisk verkstad i magasinet som tillhörde manhuset, byggt av Gustaf (nuvarande Arild Hansens sjöbod). Där lagade han båtmotorer. Här fanns en apotekarbänk, inköpt på någon auktion, med namn för olika mediciner. Den användes till att förvara olika spikar och skruvar. En svarv, som drevs med motor hörde till. En smedja fanns ju redan. För sitt arbete fick Olle diplom från Kommerskollegium. Han köpte också upp sill från "Sveriges Förenade Konservfabriker". Den spolades nyfångad och kördes till Grebbestad för att säljas. Olle dog redan 1924.

Han var gift med *Berta Jacobsson* (1900-1975). Hon kom från en liten stuga i Mörhult, dotter till en inflyttad norsk stenhuggare. De två sönerna med Berta var ju helt små då fadern dog.

Söner

Gunnar Aldén (1920-1982) G m *Jessie Julin* (1920-1997) från Lundby, Göteborg

Karl-Olle (1922-1995) G m *Ella Pettersson* (1924 - ?)

Berta gifte om sig med mekaniker och maskinritare *Sven A. Kindblom* (f 1888 i Jönköping) Skild 1940. Dottern *Lilian* (f 1938)

Olles tid på ön präglas av en kamp för att överleva genom andra verksamheter än den tidigare ansjovisindustrin. Fabriken brann ju redan 1904. Olles söner måste söka sig andra arbeten borta från ön.

Syskonskaran Andreasson - Aldén från Gorrvik

1 Johanna (1841-1897) G m sjökaptten David Bernhard Hintel (1837-1909)

2 Isak (1844-1933) fiskare. G m Alma Olsdotter (f 1867)

Son:

Wilhelm (1901-1965) tog över gården. G m *Lisen Leandersson* (1910-1977). Dotter till Leander Andreasson, hem. ägare, ägghandlare på Norra Ödsmål och Ida Gustava Andersdotter (f 1869) Lisens bror: Nils Albert Leandersson, hem. ägare på Kärill, kallades *Gorrviken*.

3 Martin (f 1849-1899) fiskare, till USA 1898, död där 1899 G m Emma Pålsdotter (f 1857) fr Tanum. Stuga ovanför Gustafs hus

Barn:

Oskar (f 1886) sjöman – (Obefintliga)

Erik (f 1888) for till USA 1907

Elsa (f 1891) G m Per Larsson i Flyg.. Hon och modern flyttade in till Fjällbacka .Elsa blev gift med Per Larsson i Flyg.

4 Carl (f 1854) G m *Carolina Olivia Berlin* (f 1853) från Bro

5 Gustaf (1858-1945) (Aldén) G m Carolina Christiansson (1857-1904)